

Sprawozdanie

Bartosz Zasieczny

17 listopada 2013

Spis treści

1	Zadanie	1
2	Aparat matematyczny	1
2.1	Metoda Newtona	1
2.1.1	Uwagi	2
2.2	Metoda bisekcji	2
2.3	<i>Regula falsi</i>	2
2.3.1	Wzory	3
2.4	Metoda <i>złotego podziału</i>	3
2.4.1	Algorytm	3
3	Badanie funkcji	4
3.1	Funkcja 0	4
4	Kompilacja i obsługa programu	4
4.1	Wymagania	4
4.2	Kompilacja	5
4.3	Obsługa programu	5

1 Zadanie

Korzystając z omówionych na wykładzie iteracyjnych metod aproksymacji pierwiastków, zaproponować sposób wyznaczania *ekstremum lokalnego* funkcji $f \in C^1[a, b]$. Wykonać eksperymenty m. in. dla:

0. $f(x) = \sin(2\pi x)$, $x \in [0, 1]$;
1. $f(x) = e^{-x^2}$, $x \in [-1, 1]$;
2. $f(x) = \frac{x}{1+x^2}$, $x \in [0, 10]$;
3. $f(x) = x^2 + x - 1$, $x \in [-1, 2]$.

2 Aparat matematyczny

W poszukiwaniu ekstremów funkcji będziemy używać poniższych metod. Niektóre z nich pozwalają na znalezienie ekstremum wprost, inne będą skupiać się na poszukiwaniu miejsca zerowego pierwszej pochodnej funkcji tam gdzie to możliwe.

2.1 Metoda Newtona

Metoda Newtona polega na iteracyjnym wyznaczaniu kolejnych przybliżeń pierwiastka $f(x)$ poprzez:

- znalezienie stycznej do jej wykresu w punkcie x_i (zaczynając od punktu startowego x_0);
- biorąc wartość dziedziny w punkcie przecięcia stycznej z osią X za $i + 1$ -sze przybliżenie pierwiastka (czyli x_{i+1}).

Kroki powtarzamy aż do otrzymania wymaganej precyzji. Kolejne przybliżenia x_{i+1} wyznaczamy za pomocą wzoru:

$$x_{i+1} = x_i - \frac{f(x_i)}{f'(x_i)}$$

2.1.1 Uwagi

- Charakterystyka tego zadania uniemożliwia użycie samej metody Newtona - dla pewnych danych może ona wskazać przybliżenia pierwiastka $f(x)$ spoza pożądanego przedziału. Problemem też jest dobór odpowiedniego punktu startowego - dlatego w przypadku tego zadania należy stosować tę metodę tylko po wstępnym przybliżeniu pierwiastka funkcji przez inne metody iteracyjne.
- W przypadku tego zadania każda badana funkcja musi posiadać co najmniej dwie pochodne.

2.2 Metoda bisekcji

Dla funkcji $f(x)$ ciągłej w przedziale $[a, b]$ i przyjmującej na jego końcach wartości o różnych znakach ($f(a)f(b) < 0$) należy wykonać następujące kroki:

1. sprawdzić, czy środek przedziału jest pierwiastkiem funkcji (sprawdzić czy $f(x)$ dla wartości dziedziny $x_0 = \frac{a+b}{2}$ ma wartość $f(x_0) = 0$;
2. jeśli tak, to zakończyć algorytm i zwrócić x_0 ;
3. w p. p. sprawdzić który z przedziałów ($[a, x_0]$ czy $[x_0, b]$) spełnia własność $f(a')f(b') < 0$ i zastosować do niego pierwszy krok algorytmu.

2.3 Regula falsi

Metoda *falszywej prostej* wyznacza przybliżenia pierwiastka $f(x)$ spełniającej następujące założenia w przedziale $[a, b]$:

- $f(x)$ jest ciągła w przedziale $[a, b]$;
- $f(x)$ w przedziale $[a, b]$ ma **dokładnie jeden** pierwiastek;
- $f(x)$ na końcach przedziału $[a, b]$ przyjmuje różne znaki wartości ($f(a)f(b) < 0$);
- $\forall_{x \in [a, b]} \exists f'(x) \wedge \exists f''(x)$;
- $\forall_{x', x'' \in [a, b]} \operatorname{sgn} f'(x') = \operatorname{sgn} f'(x'') \wedge \operatorname{sgn} f''(x') = \operatorname{sgn} f''(x'')$.

Aby wyznaczyć przybliżenie pierwiastka należy wykonać następujące kroki:

1. przez punkty $A = (a, f(a))$ i $B = (b, f(b))$ przeprowadzana jest prosta;
2. punkt przecięcia x_i osi X jest przybliżeniem pierwiastka;
3. jeśli precyzja przybliżenia jest zadowalająca to kończymy algorytm;
4. w p. p. wybierany jeden z przedziałów ($[a, x_i]$ czy $[x_i, b]$) taki, który spełnia własność $f(a')f(b') < 0$ i stosujemy do niego pierwszy krok algorytmu.

2.3.1 Wzory

$$x_0 = \frac{af(b) - bf(a)}{f(b) - f(a)}$$
$$x_{i+1} = \begin{cases} \frac{x_i f(a) - af(x_i)}{f(a) - f(x_i)} & \text{gdy } f(a)f(x_i) \leq 0 \\ \frac{x_i f(b) - bf(x_i)}{f(b) - f(x_i)} & \text{gdy } f(b)f(x_i) < 0 \end{cases}$$

dla $i = 1, 2, \dots$

2.4 Metoda złotego podziału

Ta metoda w odróżnieniu od poprzednich pozwala szukać lokalnego ekstremum wprost, bez konieczności odwoływania się do pochodnych danej funkcji i poszukiwania ich zer. Żeby funkcja $f(x)$ mogła zostać zbadana za pomocą tej metody, musi być ona w przedziale $[a, b]$, w którym poszukujemy ekstremum, **unimodalna** – tzn. ciągła i posiadać w tym przedziale dokładnie jedno ekstremum.

2.4.1 Algorytm

Pierwszy krok algorytmu:

$$\begin{cases} x_L^{(0)} := b^{(0)} - (b^{(0)} - a^{(0)})k \\ x_R^{(0)} := a^{(0)} + (b^{(0)} - a^{(0)})k \end{cases}$$

Następnie iterujemy po przypadkach, aż do uzyskania zadowalającej precyzji:

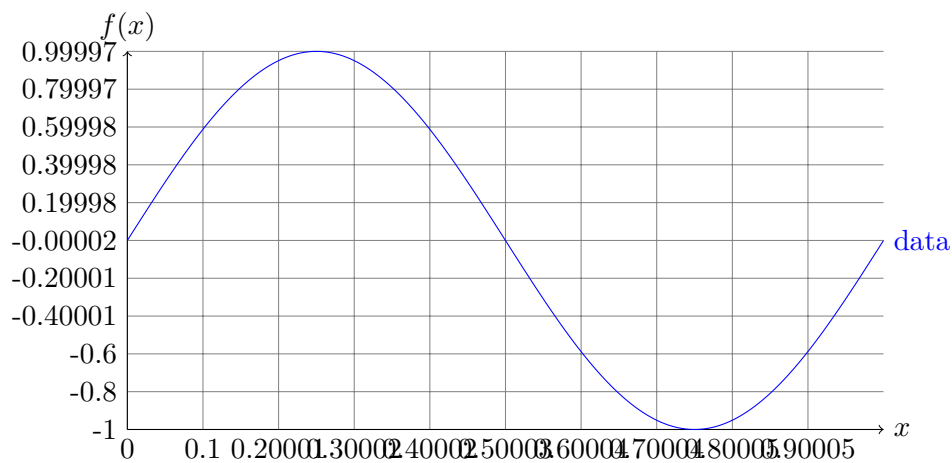
$$\begin{aligned} \bullet f(x_L^{(i)}) > f(x_R^{(i)}) &\Rightarrow \begin{cases} a^{(i+1)} := x_L^{(i)} \\ b^{(i+1)} := b^{(i)} \\ x_L^{(i+1)} := x_R^{(i)} \\ x_R^{(i+1)} := a^{(i+1)} + (b^{(i+1)} - a^{(i+1)})k \end{cases} \\ \bullet f(x_L^{(i)}) < f(x_R^{(i)}) &\Rightarrow \begin{cases} a^{(i+1)} := a^{(i)} \\ b^{(i+1)} := x_R^{(i)} \\ x_L^{(i+1)} := b^{(i+1)} - (b^{(i+1)} - a^{(i+1)})k \\ x_R^{(i+1)} := x_L^{(i)} \end{cases} \end{aligned}$$

Po zakończeniu iteracji, środek przedziału $[a, b]$ jest brany jako przybliżenie lokalnego ekstremum funkcji.

3 Badanie funkcji

3.1 Funkcja 0

Wzór funkcji, pochodnych i badany przedział:

$$f(x) = \sin(2\pi x), x \in [0, 1]$$

$$f^{(1)}(x) = 2\pi \cdot \cos(2\pi x)$$

$$f^{(2)}(x) = -4\pi^2 \cdot \sin(2\pi x)$$

$$f^{(3)}(x) = -8\pi^3 \cdot \cos(2\pi x)$$

4 Kompilacja i obsługa programu

4.1 Wymagania

Aby skompilować program należy spełnić następujące wymagania dotyczące oprogramowania:

- kompilator *G++* w wersji 4.7 lub późniejszej - kompilator musi obsługiwać standard *C++11*,
- obecność narzędzia GNU Make

Powyższe wymagania powinny być automatycznie spełnione w każdej aktualnej dystrybucji GNU/Linux.

4.2 Kompilacja

Należy przejść do katalogu `prog` i wykonać polecenie `make` - kompilacja wykona się automatycznie. W pliku `Makefile` podane są polecenia, które należy wykonać aby skompilować program ręcznie.

4.3 Obsługa programu

Program uruchamiamy za pomocą pliku `main`, po jego nazwie podając ciąg będący kombinacją poniższych parametrów:

- `-f <nr_funkcji>` – za pomocą tego argumentu wybieramy jedną z dostępnych funkcji - liczba przyporządkowana funkcji to jej liczba porządkowa z treści zadania :3, dodanie 1 to pierwsza pochodna, dodanie 2 to druga pochodna,
- `-d <nr_funkcji>` – podobnie jak powyżej, tyle, że podajemy liczbę pochodnej,
- `-m <metoda>` – wybór jednej z metod:
  - `newton` – metoda newtona (obowiązkowe parametry wywołania to `-f -d -x`)
  - `regula_falsi` – *regula falsi* (obowiązkowe parametry to `-f -s`)
  - `bisection` – bisekcja (obowiązkowe parametry to `-f -s`)
  - `golden_section` – metoda *złotego podziału* (obowiązkowe parametry to `-f -s`)

– `plot` – "wykres" funkcji (punkty) (obowiązkowe parametry to `-f`
`-s -step`)

- `-p <n>` – wypisz wyniki z precyzją n cyfr po przecinku (domyślnie 20),
- `-s <a> <b>` – określ badany przedział od a do b ,
- `-x <y>` – y jako punkt startowy,
- `-e (min|max)` – określ czy szukać lokalnego minimum czy maximum w przedziale (działa tylko z `-m golden_section`, domyślnie `min`),
- `-error <e>` – określ tolerancję błędu (domyślnie 10^{-10}),
- `-step <s>` – wielkość kroku przy obliczaniu punktów wykresu (działa tylko z `-m plot`, domyślnie 0.1),
- `-i <i>` – ilość iteracji (domyślnie 20),

Przykład: szukamy lokalnego minimum dla pierwszej funkcji z zadania, w podanym przedziale, za pomocą metody *złotego podziału*, z tolerancją błędu na poziomie 10^{-12} , maksymalnie 30 iteracjami i precyzją 25 liczb po przecinku.

```
./main -f 0 -s 0 1 -m golden_section -e 10e-12 -i 30 -p 25
```